

BYPLAN NYT

9. årgang · Marts 2011

PLAN

Helhedssyn
Tverrfaglighed
Ideer
Planstrategi
Styring
Markedslogik
Projektledelse
Forhandling
Realisme
Innovativ
Planlægning
Humanisme
Bæredygtig
Rum
Fleksibilitet
Løsninger
Offentlighed
Perspektiv
Tverrfaglighed
Byplanlægning
Facilitator
Bystruktur

Forhandling
Æstetik
Intuition
Bevægelse
Vækst
Arbejds glæde
Normer
Prioritering
Samfund
Princip
Proces
Fremtid
Generalist
Forslag
Rådgiver
Branding
Ledelse
Møde
Governance
Visioner
Lokal

Analyse
Planstrategi
Overblik
Bykvalitet
Investeringer
Grøn
Troværdighed
Udvikling
Motivation
Specialist
Landsbyer
Proces
Byplanlægning
Status
Bevægelse
Forvaltning
Lokalplan
Status
Planlov
Bæredygtighed
Planlægning

Kontinuitet
Politik
Formidling
Byrum
Kreativitet
Fornyelse
Vision
Arkitektur
Projektleder
Balance
Byer
Sammenhæng
Fokus
Bevægelse
Regionale
Udviklingsplaner
Landskab
Kulturarven
Planlægningen

Vækst
Samarbejde
Kontekst
Fornyelse
Orientering
Rolle
Byplanlægning
Embedsmand
Ansvar
Nytænkning
Formidling
Jura
Innovation
Påbud
Formidling
Æstetik
Region
Planstrategi
Proaktiv
Høring
Kommuneplanstrategi

Forskning
Troværdighed
Tverrfaglighed
Strategisk tænkning
Campusplanlægning
Midlertidighed
Styring
Politik
Offentlighed
Forstad
Arbejds glæde
Samfund
Metode
Byzone
Helhedssyn
Selvstændighed
Bykvalitet
Forhandling
Realisme
Arealudlæg

Vision
Inspiration
Høring
Offentlighed
Perspektiv
Kommuneplan
Ledelse
Developere
Motivation
Fremtid
Ideer
Historie
Engagement
Byrum
Projektledelse
Styring
Kontinuitet
Normer
Forvaltning
Form Management
Styrke
Urban

Fleksibilitet
Æstetik
Prioritering
Proces
Landskab
Klima
Kommune
Proaktiv
Generalist
Projektledelse
Byliv
Iværksætning
Lokal
Markedslogik
Innovation
Ramme
Normer
Overblik
Form Management
Styrke
Urban

Ledelse
Klima
Kontinuitet
Orientering
Rolle
Konflikt
Urban
Bruger
Demokrati
Strategi
Politik
Interessentanalyse
Planlov
Ansvar
Sammenhæng
Vurdering
Byrum
Status
Kontekst
Transformering

Ledelse
Klima
Kontinuitet
Orientering
Rolle
Konflikt
Urban
Bruger
Demokrati
Strategi
Politik
Interessentanalyse
Planlov
Ansvar
Sammenhæng
Vurdering
Byrum
Status
Kontekst
Transformering

Ledelse
Klima
Kontinuitet
Orientering
Rolle
Konflikt
Urban
Bruger
Demokrati
Strategi
Politik
Interessentanalyse
Planlov
Ansvar
Sammenhæng
Vurdering
Byrum
Status
Kontekst
Transformering

Ledelse
Klima
Kontinuitet
Orientering
Rolle
Konflikt
Urban
Bruger
Demokrati
Strategi
Politik
Interessentanalyse
Planlov
Ansvar
Sammenhæng
Vurdering
Byrum
Status
Kontekst
Transformering

Ledelse
Klima
Kontinuitet
Orientering
Rolle
Konflikt
Urban
Bruger
Demokrati
Strategi
Politik
Interessentanalyse
Planlov
Ansvar
Sammenhæng
Vurdering
Byrum
Status
Kontekst
Transformering

MARTS

KALENDER

Planlovsdage16. marts, Aalborg, www.dabyfo.dk**Planlovsdage**17. marts, Middelfart, www.dabyfo.dk**Omdannelse af almene boligområder**17.-18. marts, København, www.byplanlab.dk**Forvaltningslov, offentlighedslov og retssikkerhedslov**22.-23. marts, København, www.cok.dk**Planlovsdage**23. marts, København, www.dabyfo.dk**På vej mod Kommuneplan 2013**29. marts, København, www.byplanlab.dk**SAVE - metoden som grundlag for planlægning**31. marts, Randers, www.bygningskultur2015.dk**Mediatoruddannelse for landinspektører**31. marts - 1. april / 2.-4. maj / 16.-17. juni, Fredericia, www.ida.dk

APRIL

Landzoneadministration7. april, Vejle, www.ida.dk**Bygningskulturarven i planstrategien**7. april, Haderslev, www.bygningskulturarv2015.dk**Miljøvurdering af planer**7.-8. april, Kolding, www.byplanlab.dk**Projekt- og processtyring af Kommuneplan 2013**11.-13. april, Grenaa, www.cok.dk**Byplanfaglig praksis**11. april-13. maj, København, www.byplanfagligpraksis.aarch.dk**Grønne områder: Branding & brugerinddragelse**27. april, Nødebo, www.sl.life.ku.dk

MAJ

Green Urban Transformers4. maj / 11. maj / 18. maj / 25. maj / 1. juni, København, www.guts.aarch.dk**Den kommunale høring ved matrikulære sager**5. maj, Vejle, www.ida.dk**Status på Nørrebrogade**12. maj, www.byplanlab.dk**Regnvand og bykvalitet**18. maj, Malmø, www.byplanlab.dk**Forvaltningslov, offentlighedslov og retssikkerhedslov**25.-26. maj, Grenaa, www.cok.dk**Verden i Danmark 2011: Fear of Nature**27. maj, Frederiksberg, www.sl.life.ku.dk**Lokalsamfund i landdistrikter**31. maj, Middelfart, www.sl.life.ku.dk

INDHOLD

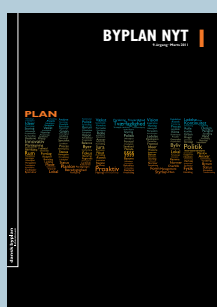
TEMA

- 5 Leder: Det værste der kan ske?
- 6 Plankulturen sakker bagud
- 9 Innovativ plankultur
- 10 Tips og tricks til at arbejdet med kommuneplan 2013
- 12 Direktørens planstrategi
- 14 Planstrategier i støbeskeen

ANDET

- 4 Kort nyt
- 15 Vinduer til verden - Byplanmødet 2011

Foto: Søren Schaumburg Jensen

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Ny W. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk
Bestilles senest
23. marts 2011

Layout
Emil Egerod Hubbard
Søren Schaumburg Jensen

Forsidegrafik
Søren Schaumburg Jensen

Oplag
3100

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Sigtede artikler står for
forfatterens regning,
usigtede for den
ansvarshavende
redaktørs regning.

Byplan Nyt 2-11
udkommer i april 2011
og har tema om udsatte
boligområder.

KORT NYT

Fremtidens forstæder

Fremtidens Forstæder er et nyt initiativ fra Realdania, der har til formål at skabe debat om og visioner for en bæredygtig byudvikling i forstæderne. Der vil især blive fokuseret på forstadsområder, som er udbygget efter 2. verdenskrig, hvor byudviklingen for alvor tog fart. Initiativet bliver gennemført i 2011-2012, og vil ud over fem arkitekt-

konkurrencer omfatte debat, publikationer og en afsluttende udstilling. Realdania inviterer interesserede kommuner til at deltage i Fremtidens Forstæder. Frist for ansøgninger om støtte til kommunale arkitektkonkurrencer om konkrete forstadsområder er 31. marts 2011. Læs mere på www.forstaden.dk

Foto: Jens V. Nielsen

Kulturarv og planlægning

En række kulturarvskommuner giver i en ny publikation vigtige anbefalinger til andre kommuner om dét at arbejde med kulturarv som en ressource i den kommunale udvik-

ling og planlægning. Læs mere i "Kommune – kend din kulturarv!" Kulturarvsstyrelsen har desuden offentliggjort en ny, elektronisk 'Kom godt i gang

Nyt om lokalplanlægning

2. delrapport om lokalplanlægning i Danmark 2009-2011 er udkommet. Ud over en redegørelse for behandling af indsigelser lægger den op til debat om bl.a. planlæggerroller og planlæggernes opgave med at formulere politiske beslutninger. Læs mere på www.aau.dk

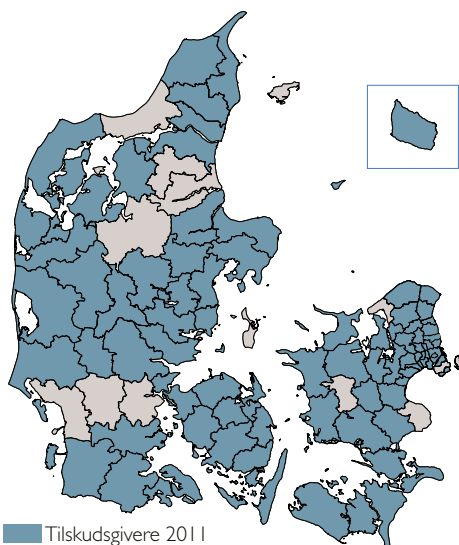
Ny webportal om bæredygtig byudvikling i EU

URBACT er et netværk, der styrker erfaringsudveksling og øget samarbejde om bæredygtig byudvikling mellem europæiske byer og regioner. Danske kommuner kan søge URBACT om finansiering af internationale samarbejdsprojekter indenfor bæredygtig byudvikling. Den danske URBACT webportal formidler erfaringer og nyheder fra netværket i et månedligt nyhedsbrev. Se mere på www.urbact.dk.

guide' på styrelsens hjemmeside. Her kan kommunerne finde råd og vejledning vedrørende kulturarv og planlægning. Se mere på www.kulturarv.dk/kommune-plan

Foto: Mariagerfjord Kommune

Stor tilslutning til Dansk Byplanlaboratorium

85 kommuner og 4 regioner er blandt tilskudsgiverne i 2011. Hertil kommer en række institutioner og private firmaer. Se den fulde liste på www.byplanlab.dk

Blikke på byen

I tilknytning Byplanlaboratoriets guide "Byplanlægning - et produkt af tiden" er der udviklet et spændende undervisningsmateriale, der viser, hvordan man kan se på byplanlægningen med forskellige faglige briller. Materialet, der består af seks metodesheets, er skrevet til gymnasieelever og deres undervisere. Men det kan bruges af alle, der ønsker at se på byen med nye øjne. Arkene er gratis og kan findes på www.dac.dk og www.byplanlab.dk

Byplanhåndbogen opdateret

Byplanhåndbogen giver en kortfattet oversigt over plansystemet og definitioner på omkring 1100 ord og begreber, der bruges i planlægningen. Den digitale udgave af Byplanhåndbogen er opdateret pr. 03.03.2011. Se mere på www.byplanlab.dk

Det værste der kan ske?

Den fysiske planlægning har et imageproblem og den bliver ofte associeret med begrænsninger i stedet for med strategiske valg.

Da planstrategierne blev indført, var det bl.a. for at gøre op med det støvede image. De har et visionært fokus og i mange kommuner har politikerne taget instrumentet til sig. Men vi er ikke færdige med at diskutere, hvordan vi kan skabe en rød tråd fra de flotte skåltaler og flyvske visioner i planstrategien til de restriktive bestemmelser om hegnshøjde og sortglaserede tegl i lokalplanerne. Hvis vi ikke får formidlet denne sammenhæng, så taber planlægningen slaget om politikernes opmærksomhed, og det kan få fatale konsekvenser for vores byer og landskaber.

I Naturstyrelsens nye publikation om kystnærhedszonen står der, at baggrunden for publikationen er, at mange kommuner har fået det indtryk, at der ikke er noget, der kan lade sig gøre i kystnærhedszonen og at "alt er forbudt". Det er blandt andet også begrundelsen for ændringerne af planloven. Det er symptomatisk, at en planlægningszone forveksles med en forbudszone, og at planlægning ses som en hæmsko frem for en drivkraft.

"Konflikter kan sagtens ses som et positivt element, der viser, at der faktisk er noget på spil"

I Byplanlaboratoriet er vi gået aktivt ind i et projekt om udvikling af plankulturen. Det gør vi, fordi vi mener, at der er et akut behov for nytænkning og redefinering af planlæggerrollen og plankulturen, så planlæggerne bliver bedre til at fange politikernes opmærksomhed. Karina Sehested, der også er med i udviklingsprojektet, siger ligefrem, at planlægningsprofessionen er i gang med at nedbryde sig selv.

Vi skal væk fra eksperten, der taler et sprog, som politikere ikke forstår og som fremlægger forslag, der reelt set ikke er til debat. Debatten er drivkraften og konflikter kan sagtens ses som et positivt element, der viser, at der faktisk er noget på spil. Udtrykket "der går politik i det" bruges stadig i planlæggerkredse, når planlæggerne ikke får det helt som de vil have det. Er det nu det værste der kan ske?

Det mener jeg ikke. Hvad mener du?

Ellen Højgaard Jensen

Karina Sehested har et bud på, hvordan planafdelingerne kan blive mere innovative. Her taler hun i Realdanias Borgmesterforum. Foto: Claus Bjørn Larsen/Realdania Debat

Plankulturen sakker bagud

Samfundet udvikler sig i rivende hast og stiller hele tiden nye krav til kommunernes byplanlægning og udvikling. Spørgsmålet er, om kulturen i de kommunale administrationer følger med og om planlæggerne er klædt på til at matche udfordringen. Seniorforsker Karina Sehested fra Skov & Landskab ved Københavns Universitet mener nej. Byplan Nyt har bedt hende uddybe.

Af Kommunikationsrådgiver Niels Helberg,
COWI

I de 'gode gamle dage' - den gang i det forrige århundrede, da det danske plansystem blev født og stod sin prøve op igennem 1970'erne og 80'erne - var størstedelen af den kommunale byplanlægning passiv og regulerende. Samfundet udviklede sig, byerne voksede, og planlæggerne stod klar med regulerende bestemmelser om anvendelse, omfang og udseende når projekterne meldte sig. Op igennem 90'erne og 00'erne har den fysiske vækst og udvikling antaget nye

former, og kommunernes muligheder for at præge udviklingen har ændret karakter. Det har blandt andet betydet støt stigende krav til kommunerne om at gå mere aktivt og udfarende ind i udviklingen af de fysiske omgivelser. Og med de seneste års økonomiske krise og opbremsning i de offentlige udgifter er kravene blevet skærpet yderligere. Dermed har udfordringerne til de kommunale planlægningsmiljøer også ændret sig dramatisk. Nøgleordet er innovation, og

kravene til planlæggerne handler nu om at være proaktiv, at arbejde tværfagligt og om at samarbejde bedre med interessenterne. Det mener i hvert fald Karina Sehested, som forsker i offentlig forvaltning med fokus på planlægning og bypolitik ved Københavns Universitet.

Vanens magt

Er det planlæggerne, det er galt med, eller er det måden, som planlægningen er organiseret på i kommunerne?

”Det er simpelthen uoverskueligt at træde uden for den vante måde at bedrive planlægning på - dvs. den gode, gamle regulerende og normative planlægning”

”Jeg bryder mig ikke om udtrykket ’galt med’,” siger Karina Sehested. ”Det her er ikke en kritik af den enkelte planlægger, som jo ofte oplever en række begrænsninger for sit arbejde i den stilling, hun eller han nu sidder i. Min pointe er snarere, at vi må åbne

skarpe faggrænser mellem de traditionelle forvaltninger blev nedbrudt. Det er dog en anden og mere kompliceret historie, så i første omgang synes jeg, at vi skal arbejde med de muligheder, der ligger inden for den traditionelle, bureaukratiske struktur, som præger de nye, store kommuner.”

”På kort sigt handler det om at redefinere planlæggerrollen. Hvad er den faglige kerne i planlæggerfaget, og hvordan bringer vi den i spil i dagens virkelighed? Jeg nævnte tidligere, at planlægningen skal være proaktiv, tværfaglig og samarbejdende.”

”Det er svært for planlæggerne at indse, at tingene kan gøres på andre måder”

nogle flere muligheder, klæde planlæggerne bedre på til nutidens udfordringer og ikke mindst inspirere til anderledes måder at gribe planlægningen an på. Hvad organiseringen angår, kunne jeg godt ønske mig, at de

Skal jeg forstå det sådan, at medarbejderne i de kommunale planafdelinger i virkeligheden har langt flere muligheder for at udøve deres fag, end de selv er klar over?

”Ja - det tror jeg er meget præcist formuleret. Jeg har talt med mange både ældre og yngre planlæggere, og det er mit indtryk, at en stor del af dem, er meget usikre på, hvilke muligheder de har for at udfylde planlæggerrollen. Det er simpelthen uoverskueligt at træde uden for den vante måde at bedrive planlægning på - dvs. den gode gamle regulerende og normative planlægning, hvor det først og fremmest er planlæggeren, der har forstand på, hvad ’den gode by’ er for noget.”

Jamen hvorfor er det sådan? De fleste planlæggere, som jeg taler med, har meget godt styr på samfundsudviklingen og de nye tider for planlægningen. Hvorfor gør de ikke noget for at ændre på plankulturen?

”Vanens magt - hvis jeg skal sige det kort. Der er igennem de seneste 30-40 år bygget en plankultur op i kommunerne, som mange steder er så indgroet, at det er svært for planlæggerne at indse, at tingene kan gøres på andre måder.”

Ingen superekspert

Hvad forestiller du dig, at der kan gøres ved det - her og nu?

”Planlægningen, som den ser ud i dag, anses for politisk uvedkommende af politikerne”

Det stiller ret skrappe krav til planchefen og til den enkelte planlægger. Planlæggeren må ikke være den bedredende superekspert, der kan overskue og forholde sig til alle aspekter ved ’den gode by’. Og planlæggeren skal ikke på forhånd vurdere - eller se ned på - de ekspertiser, som andre kaster ind i planlægningen - enten det er politikerne, developeren, virksomhedsejeren eller borgeren. Alle kan have noget vigtigt at byde ind med, og alle skal tages alvorligt på deres egne præmisser. Planlæggerens faglighed består ikke i at sortere synspunkterne i godt og skidt, men at indtænke dem i en samlende helhed, som lever bedst muligt op til de ønsker og idéer, som demokratiet, dvs. politikerne, har valgt at satse på.”

Det centrale demokratibegreb

Betyder det så også, at du tiltænker politikerne en mere aktiv rolle i byplanlægningen?

”Absolut ja! Planlægningens grundvilkår i

Nøgleord for en innovativ plankultur:

- at være **proaktiv**, dvs. på forkant med at sætte projekter og andre initiativer i værk
- at arbejde **tværfagligt**, på tværs af de traditionelle forvaltningsgrænser
- at **samarbejde** med alle interessenter i planlægningen – fra politikerne og developeren til slutbrugeren, dvs. borgeren

kommunerne er det lokale demokrati, og det er pr. definition politikerne, der fastlægger kommunens udvikling og principperne for 'den gode by'. Jeg har talt med flere politikere om deres syn på byplanlægningen, og jeg hører ofte et vist forbehold over for samarbejdet med den kommunale planafdeling. Det skyldes, at planlægningen, som den ser ud i dag, anses for politisk uvedkommende af politikerne. Når det sammenholdes med, at en del planlæggere elsker at hade politikerne, har vi et alvorligt problem. Jeg vil faktisk vove den påstand, at planlægningsprofessionen er i gang med at nedbryde sig selv, hvis ikke planlæggerne bliver bedre til at forholde sig til demokrati-begrebet og til at forstå den politiske proces som en integreret del af planlægningsprocessen.

I den forbindelse er planstrategierne kommet som sendt fra himmelen. Nu skal vi bare lære at bruge dem rigtigt - ikke som nye tunge og analyserende plandokumenter, men som korte og sammenhængende politiske statements, der lægger rammerne om den konkrete fysiske planlægning."

"Professionen er i gang med at nedbryde sig selv, hvis ikke planlæggerne bliver bedre til at forstå den politiske proces som en integreret del af planlægningsprocessen"

Også borgerinddragelsen er efter Karina Sehesteds opfattelse en del af demokrati-begrebet og en uadskillelig del af enhver planlægningsproces - ikke mindst i de indledende faser. Planlæggerne skal lære at forstå og at oversætte de input, de får fra borgerne og de øvrige interessenter, til brugbare elementer i planlægningen. Man kan naturligvis ikke forvente, at en borger forholder sig lige så abstrakt og helhedsorienteret til et byplanforslag som den professionelle planlægger. Derfor handler det ifølge hende om at stille de rigtige

spørgsmål, at lytte på den rigtige måde og så i øvrigt at komme ud af kontorerne og ud i virkeligheden - i byens liv.

Kogebog med mange retter

I projektet om en innovativ kommunal plankultur har i tanker om at udsende en 'kogebog' ved projektets afslutning. Den skal give ideer til kommunerne om, hvad de konkret kan gøre for at arbejde hen imod en mere tidssvarende plankultur. Har du allerede nu tanker om, hvad kogebogen kommer til at indeholde?

"Mange planchefer ville have godt af et efteruddannelsesforløb, hvor de lærte mere om projektorienterede, tværfaglige forløb, motivation af medarbejdere osv."

"Vi skal nok lige vente med at blive alt for konkrete, til vi har set, hvad der kommer ud af projekterne i de 10 kommuner, som indgår i det samlede projekt. Men jeg føler mig ret sikker på, at uddannelse bliver ét af nøgleordene - både grunduddannelserne i byplanlægning og efteruddannelserne. Jeg tror f.eks., at mange planchefer ville have godt af et efteruddannelsesforløb på lederniveau, hvor de var sammen med offentlige ledere fra andre forvaltninger, og hvor de lærte mere om projektorienterede, tværfaglige forløb, motivation af medarbejdere osv. Jeg tror også at begreber som lokalt demokrati, innovation, tværfaglighed, interessentanalyser og borgerinddragelse vil stå højt på listen over retter i kogebogen. Der er nok at tage fat på," slutter Karina Sehested med et smil. "Jeg håber, at de danske planmiljøer vil tage åbent imod udfordringerne - det er bare med at komme i gang. Måske kan det også gøre den fysiske planlægning mere spændende for politikerne og for borgerne." ■

Karina Sehested

Karina Sehested er Cand. Scient. Soc. og har PhD. grad i samfundsvidenskab fra Roskilde Universitetscenter. Hun har siden 1990 forsket inden for offentlig forvaltning og policy studier. Karina Sehested er seniorforsker ved Skov & Landskab, KU i afdelingen for By- og landskabsstudier. Hun er tilknyttet Center for strategisk byforskning.

I de senere år har Karina Sehesteds forskning koncentreret sig om nye organiserings- og styreformere i kommunerne med særligt fokus på bypolitik og planlægning. Hun har foretaget en række studier af bypolitik og planlægning i praksis med henblik på at diskutere nye udviklingsveje i bl.a. et styringsmæssigt og demokratisk perspektiv.

Karina Sehested er med i projekt Innovativ Plankultur i kommunerne.

Ni kommuner og kommunesamarbejder er gået sammen om at forny deres plankultur. Over de næste to år vil kommunerne udarbejde værktøjer til at udvikle en plankultur der er proaktiv og åben overfor omverdenen.

Af Christian Broen, Dansk Byplanlaboratorium

"I Roskilde er vi gode til at udarbejde visioner, mål og plandokumenter. Vores plangrundlag er stort set på plads. Nu sætter vi fokus på at fremme en realisering – og sikre, at den sker i den ønskede retning. Der sker bl.a. med et nyt styringskoncept for gennemførelse af byudviklingsprojekter." Ordene er planleder Esben Haarder Paludans. Han kommer fra Roskilde Kommune og vi befinder os i Trekantsområdet sekretariat i Kolding en mandag morgen i februar. Sekretariatet lægger hus til opstartsmødet for projekt Innovativ plankultur. Ca. 30 personer er samlet, herunder projektets initiativgruppe og planlæggere fra de deltagende kommuner. Formålet med dagen er at afklare fokus og målsætninger for hver kommunes del af projektet.

"Vi vil arbejde med at udvikle vores organisation, så vi får smidiggjort samarbejdet med eksterne parter – fx bygherrer. Og internt i forhold til de andre kommunale forvaltninger"

Projektet er drevet af et fælles ønske blandt de deltagende kommuner om at udvikle plankulturen, så planlæggerne bliver bedre til at samarbejde med andre og i det hele taget blive bedre til at arbejde aktivt for at

realisere planernes visioner. Esben Paludan siger: "I Roskilde vil vi arbejde med vores egen forståelse af, hvad vores opgaver er. Formelt set er vi gået fra at være en plan- og byggesagsafdeling til at være en plan- og udviklingsafdeling. Det kræver noget andet af os og at vi finder vores rolle og fylder den ud i forhold til vores mange samarbejdsparter."

Roskilde Kommune vil, ligesom en del af de andre deltagere, tage udgangspunkt i aktuelle byudviklingsprojekter. Andre kommuner tænker mere i proces og vil fx bruge planstrategiprocessen til arbejde med kulturen internt i kommunens forvaltninger. Fælles for alle projekterne er, at kommunerne skal arbejde på en innovativ måde, men med en mere eller mindre typisk planlægningsproces eller -projekt fra deres hverdag. Pointen er, at erfaringerne fra plankulturprojektet skal kunne bruges i lignende situationer fremover.

Kommunerne involverer forskellige aktørgrupper. Nogle kommuner vil gerne blive bedre til at samarbejde med investorer og andre private aktører - andre med borgere og politikere. Mens andre igen vil bruge projektet til at arbejde med organisationskulturen internt i den kommunale forvaltning. Målet er, at der sker forandringer i planlæggernes konkrete hverdagspraksis.

Roskilde Kommune vil både arbejde internt og eksternt i sit projekt: "Vi vil arbejde med at udvikle vores organisation, så vi får smidiggjort samarbejdet med eksterne parter – fx bygherrer. Og internt i forhold til de andre kommunale forvaltninger," siger Esben Paludan. "Vores succeskriterium er en plankultur, hvor vi er bedre til dialog med investorer og bedre i stand til at balancere regulering og forhandling i planlægningen. Vi vil udvikle værktøjer til målstyring af projekter, sådan at byudviklingen sker i retning af byrådets mål," siger han og afslutter sit oplæg.

Fakta om projektet

Projektet omfatter kommunerne Frederiksberg, Frederikshavn Lolland, Randers, Roskilde, Skanderborg, Skive og Svendborg og kommunesamarbejdet Trekantområdet (Billund, Fredericia, Kolding, Middelfart, Vejen og Vejle Kommuner).

Derudover består projektet af en initiativgruppe med Bascon, Dansk Byplanlaboratorium, KL, Skov & Landskab, KU og Roskilde Kommune

Projektet løber fra januar 2011 til december 2013 og finansieres af Realdania og de deltagende parter.

Tips og tricks

Til arbejdet med Kommuneplan 2013

Det kniber med projektledelsen i kommunerne. Det er en af konklusionerne i den rapport, som blev udarbejdet for Plan09 om den forrige generation af kommuneplaner. I forlængelse af rapporten blev der udviklet en digital værktøjskasse, hvor man kan finde gode råd og inspiration til arbejdet

med kommuneplanen. Her er et udpluk af pointerne vedrørende organisering og projektledelse.

Se mere på www.byplanlab.dk - på vej mod Plan13.

Du kan få yderligere inspiration til arbejdet med Kommuneplan 2013 på Minimesse den 29. marts 2011 i Rundetårn.

Vær ikke bange for konflikter – heller ikke med politikerne. De øger interessen for planlægningsarbejdet.

Afstem forventningerne for arbejdet både med direktionen og deltagerne i projektet.

Overvej hvilken projektorganisering der passer til netop jeres plantype og ambitionsniveau

	Fordele	ulemper
Bred projektgruppe	Kontinuitet Arbejdsbyrden fordeles Bred forankring	Kræver meget koordinering Kræver godt samarbejde Kræver klar rollefordeling
Snæver projektgruppe	Overblik Sammenhæng Ensartethed	Sårbart og personafhængigt Stort arbejdspress på enkeltpersoner

Gør dig klart, hvilken type plan du laver

Hvis du både er projektleder og almindelig fysisk planlægger, så vær bevidst om, hvornår du har hvilken kasket på. Det er to vidt forskellige roller du skal udfylde!

Brug tid på at skabe den rette motivation hos alle projektdeltagerne. Det betaler sig i den sidste ende.

Planstrategien og Kommuneplanen er to forskellige opgaver med hver deres karakter. Overvej, om det er de samme mennesker, der skal lave begge to.

Planstrategi 2011 - hurtigt og enkelt

Kommuneplan 2009 var i mange kommuner en omfattende opgave, som trak tænder ud i organisationen. I 2011 tror vi på, at de enkle og udbytterige metoder vinder, når planstrategierne skal finde form.

COWI har hjulpet lederne i By- og Miljøforvaltningen i Gladsaxe Kommune gennem et koncentreret ét-dagsseminar, hvor linierne for planstrategiarbejdet blev diskuteret og fastlagt: kommunernes udfordringer - fysisk og organisatorisk - forslag til temaer, politisk proces, borgerinddragelse og hvordan planstrategien som produkt kan udvikles. Vi hjælper også gerne jer med en lettere proces.

Svend Erik Rolandsen | 4597 1982

Kristian Bransager | 4597 7615

COWI

BYPLANPRISEN 2011

I 2010 fik Dragør Kommunes blå-grønne klimatilpasningsplan Byplanprisen

Er det jer i år?

Hvilke planer kan indstilles til prisen?

Alle planer, der er politisk vedtaget. Byplanprisen uddeles til planlægning, som er udtryk for nytænkning.

Hvem kan komme med forslag?

Forslag kan indstilles af planmyndigheden selv eller af foreninger, organisationer eller privatpersoner. Man kan indstille egne planer eller pege på andre, der har gjort et godt stykke arbejde.

Hvornår er der frist?

1. juni 2011

Se mere på www.byplanlab.dk eller ring til 33 13 72 81.

Direktørens planstrategi

Direktionen skal tage førertrøjen på, når planstrategien og kommuneplanen udarbejdes. Kun derved sikres planlægningens politiske og strategiske sammenhæng med de økonomiske vilkår og målene for de kommunale serviceområder.

Af Niels Østergård

På Byplanmødet i Århus i oktober kom kommunaldirektør Jan Lysgaard Thomsen fra Sorø med en række klare synspunkter om koblingen mellem planstrategi og kommuneplanlægning. Under en samtale i Sorø bad jeg ham uddybe synspunkterne til denne artikel i Byplan Nyt.

Jan Lysgaard Thomsen har mere end 10 års erfaring med direktionsarbejde og strategisk planlægning, men han har ikke tidligere arbejdet konkret med fysisk planlægning. Han mener, at den fysiske planlægning bør knyttes meget tættere til den strategiske udvikling i kommunerne:

”Det har slået mig, at vi i kommunerne har haft alt for lidt fokus på koblingen mellem planstrategi og kommuneplan på den ene side og de økonomiske rammebetingelser for den kommunale organisation på den anden side. Det har også undret mig, at de politiske visioner for de øvrige serviceområder ikke tydeligt kommer til udtryk i vores planstrategier og kommuneplaner. Jeg mener, at det i den kommende tids kommuneplanproces er bydende nødvendigt at sikre en strategisk sammenhæng og kobling på præcis disse områder.”

”Politikerne må gerne udfordre den administrative organisation og særligt direktionen”

Helheder frem for enkeltsager

Det er velkendt, at de demografiske udfordringer og socioøkonomiske rammevilkår er en stor udfordring for de fleste kommuner, men hvad er det, politikerne bør lægge vægt på i strategien og planlægningen?

”I en vel ledet kommune har politikerne

fokus på helheder og sammenhæng frem for enkeltsager. Politikerne må gerne udfordre den administrative organisation og særligt direktionen, og det er afgørende med åbenhed overfor det omgivende samfund. Virksomhederne og borgerne er jo kommunens grundlæggende ressource,” siger Jan Lysgaard Thomsen.

Det stiller vel store krav til den administrative ledelse?

Det er Jan Lysgaard også klar over: ”Direktionen skal tage førertrøjen på, og blandt meget andet gøre planstrategi og kommuneplan til et direktionsanliggende. Nøglepersoner med evne til strategisk tænkning skal knyttes til direktionen, og direktionen skal udfordre den øvrige administration til tværfaglighed, helhed og sammenhæng. Det er oplagt at forankre opgaven blandt de udviklingskonsulenter, som typisk ansættes tæt på direktionen og som i forvejen arbejder med tværgående udviklingsprojekter,” siger han.

Planlæggerens rolle

Hvor bliver planafdelingen så af i denne organisationsstruktur?

Roligt og velovervejet svarer Jan Lysgaard ”Det handler om at tænke ud af boksen – fra myndighed til strategisk udvikling. Der skal fokuseres på muligheder frem for begrænsninger. Kommuneplanen skal ses som en fleksibel ramme for kommunal udvikling og vækst, så den løbende kan tilpasses nye udfordringer og behov. Det er særlig vigtigt at indtænke serviceområder og det omgivende samfund - borgerne, virksomhederne mv. - i forberedelserne til planarbejdet. Det strategiske planarbejde, som jeg har forsøgt at plædere for, foregår ikke ved skriveborde på rådhuset.”

Der er stor forskel på, hvordan kommunerne tilrettelægger deres planstrategiarbejde. Mange steder står planafdelingen for udarbejdelsen uden en nær og løbende kontakt med direktionen eller kommunal-

direktøren. Man får fornemmelsen af, at der bag Jan Lysgaards udtalelser ligger en opfattelse af, at planafdelingerne har en tendens til at koncentrere sig om fagligheden i den fysiske planlægning og administrationen efter planloven. Direkte adspurgt svarer Jan Lysgaard kort og godt ”Ja.” Og så tilføjer han: ”Men vi har brug for byplanlæggerens afgørende faglighed, når de konkrete planer skal udformes og gennemføres. Derfor er planlægningsafdelingens stemme altid central i bestræbelserne på at finde de helt rigtige løsninger.”

Albertslund Kommune fik byplanprisen for sin planstrategi i 2007. Jan Lysgaard har arbejdet mange år i Albertslund som Økonomi- og personaledirektør. Det er derfor naturligt at spørge ham, om det er hans erfaringer fra netop den kommune, der inspirerer til synspunkterne om den nære kobling til økonomien og serviceforpligtigelserne overfor borgerne.

”Planlæggerne skal spørge sig selv og direktionen om, hvordan planstrategi og kommuneplan kan bidrage til styrke de økonomiske rammevilkår”

”Ja, i høj grad,” svarer han. ”Albertslund har i stort omfang formået at koble planstrategi og kommuneplan med kommunens overordnede vision og visionerne på de enkelte serviceområder. Det skyldes bl.a. at arbejdet var grundigt forankret i direktionen og at der var et tæt samarbejde mellem tværgående udviklingskonsulenter og planlæggere.”
Hvordan griber I så opgaven an i Sorø Kommune?

”Vi har jo kommuneplanen fra 2009 som udgangspunkt, så vi koncentrerer os om nødvendige nye tiltag og ændringer i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens visioner. Helt konkret har vi besluttet at supplere kommuneplanen med handlingsplaner for udviklingen i tre af vores bysamfund, Sorø, Stenlille og Ruds Vedby, hvor der er fokus på henholdsvis udviklingspotentialer og udviklingsbehov. Det er en strategisk beslutning, som ikke er krævet i planloven.”

Direktionen skal udfordres

FormidlingsforumK13 er navnet på den ni mand store gruppe, der satte punktum for Plan09-arbejdet med folderen ”Planlægning er politik – 5 anbefalinger.” Jan Lysgaard Thomsen repræsenterede Kommunaldirektørforeningen i arbejdet. *Jeg spørger derfor, om han tror de 5 anbefalinger vil motivere flere kommunaldirektører til at bruge mere tid og energi på planstrategien?*

”Med de økonomiske udfordringer, vi står overfor i kommunerne, er der ingen vej uden om at sætte målrettet på bl.a. bosætning og erhvervsfremme. Det er her de fremtidige økonomiske muligheder og potentialer ligger, og det er derfor vigtigt, at dette tænkes ind i planstrategien og kommuneplanen. Det er mit indtryk, at både kommunaldirektører og direktioner tager denne udfordring til sig.”

Men jeg hører alligevel nogle kommunale planlæggere klage over, at deres kommunaldirektør og direktion ikke vil engagere sig i planstrategien og kommuneplanen. Hvad så?

”Så har kommunen et problem. Planlæggerne må ’tænke ud af boksen’ fx ved at udfordre direktionen og kommunaldirektøren på den økonomiske virkelighed. Planlæggerne skal spørge sig selv og direktionen om, hvordan planstrategi og kommuneplan kan bidrage til styrke de økonomiske rammevilkår. Planlæggere og tværgående udviklingskonsulenter har her et fælles projekt,” afslutter Jan Lysgaard Thomsen. ■

*Planstrategi og kommuneplan er et direktionsanliggende, mener Jan Lysgaard Thomsen.
Foto: Sorø Kommune*

Jan Lysgaard Thomsen

Jan Lysgaard Thomsen er uddannet jurist og har en master i offentlig administration. Han har tidligere arbejdet som konsulent i BUPL og KL. Fra 2000 til 2009 var han ansat i Albertslund Kommune. Frem til 2006 som personaleledende direktør, derefter som Økonomi- og personaleledende direktør.

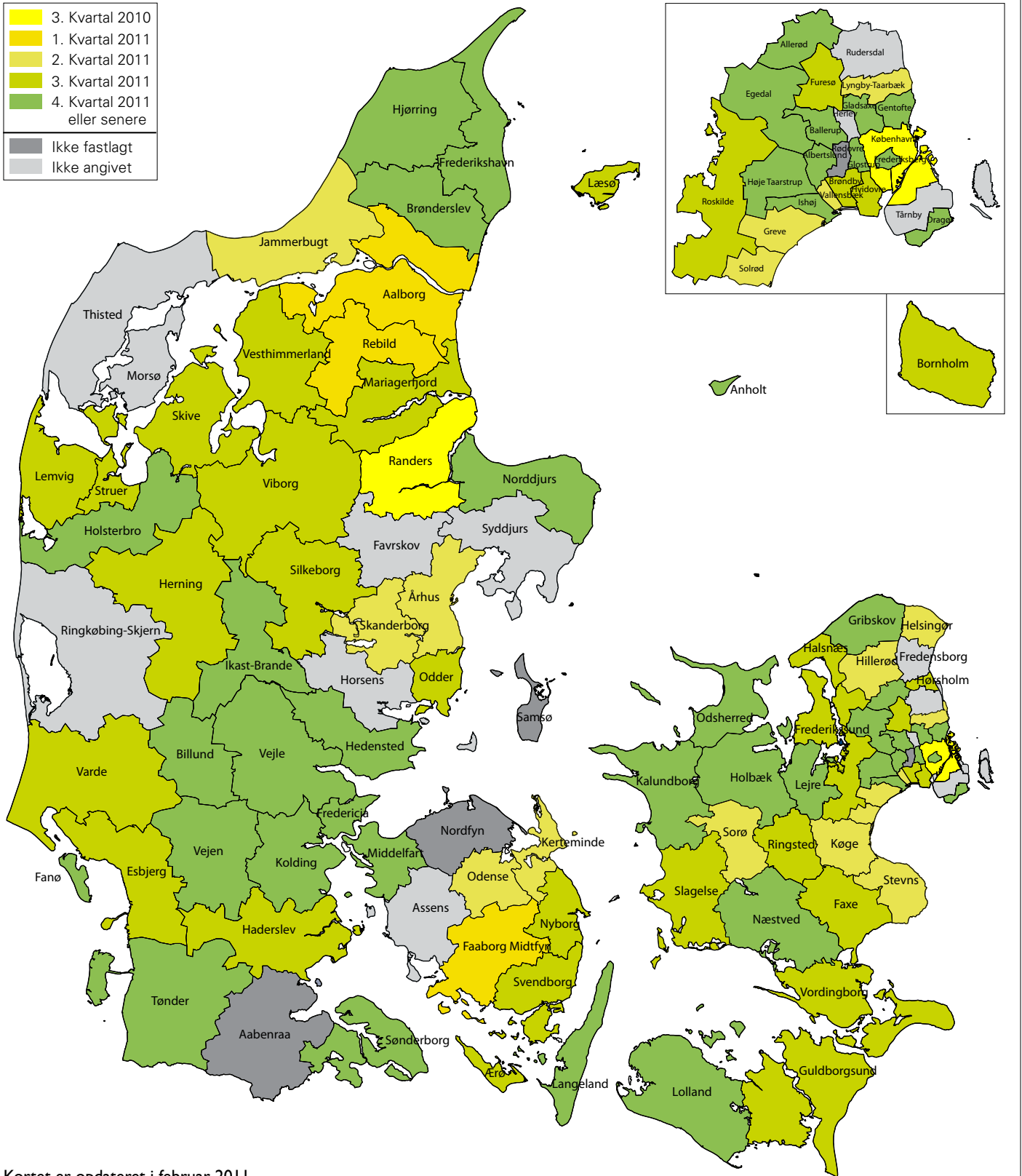
Siden 2009 har han været kommunaldirektør i Sorø Kommune.

Planstrategier i støbeskeen

De fleste kommuner er godt i gang med deres planstrategier. I Dansk Byplanlaboratorium følger vi tilbivelsen og vi opdaterer løbende kortet, så du kan se, hvordan det står til på landsplan. Derudover

interviewer vi udvalgte kommuner om deres arbejde. Du kan finde interviews og opdaterede kort på byplanlaboratoriets hjemmeside under 'på vej mod plan I 3'.

Hvis du har spørgsmål, gode erfaringer eller ideer til debat om planstrategierne, så ring eller skriv til Byplanlaboratoriet. Så tager vi tråden op.

Det 61. danske Byplanmøde 6.-7. oktober 2011 i Aalborg

Vinduer til verden

Nye vilkår kræver omstilling - også i planlægningen

Internationale relationer fylder mere og mere i hverdagen, og samtidig vokser bevidstheden om lokal identitet. På årets byplanmøde vil vi sætte fokus på globalitet og lokalitet, på planlægningens nye vilkår i netværkssamfundet og på de omstillinger, som er nødvendige.

Det gælder bl.a. planlægningens rolle i forhold til konkurrencen om erhvervsudvikling, de demografiske og økonomiske udfordringer for den kommunale service, fremtidens energiforsyning og forandringerne i det åbne land. Og ikke mindst hvordan de mange svære planbeslutninger kan træffes og kommunikeres i et frugtbart samspil mellem politikere, administration, erhvervsliv og borgere.

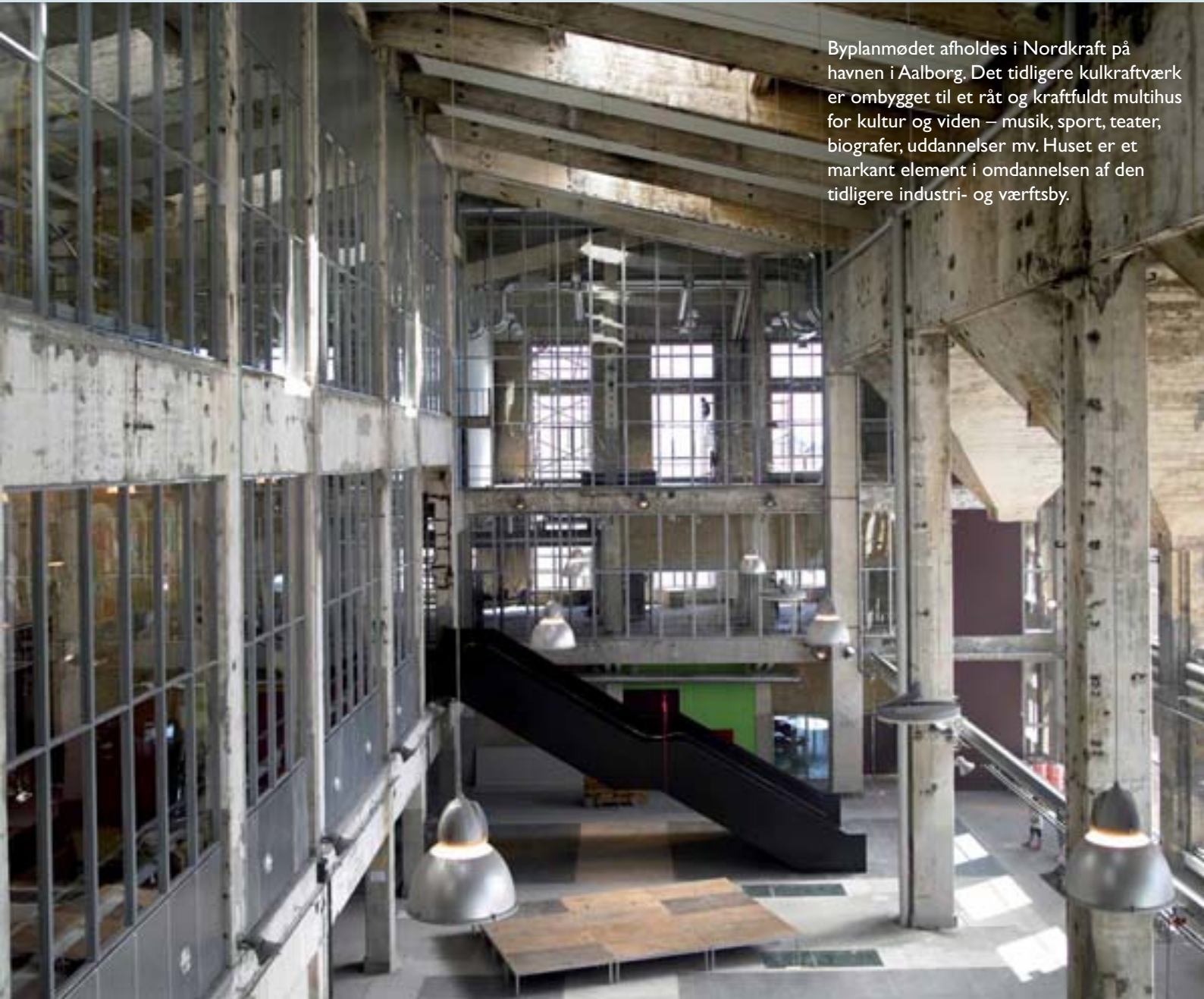
Læs mere på www.byplanlab.dk

Foto: Søren Schaumburg Jensen

Program udsendes primo juni 2011

Foto: CUBO Arkitekter

Byplanmødet afholdes i Nordkraft på havnen i Aalborg. Det tidligere kulkraftværk er ombygget til et rå og kraftfuldt multihus for kultur og viden – musik, sport, teater, biografer, uddannelser mv. Huset er et markant element i omdannelsen af den tidligere industri- og værftsby.

Foto: Jørgen Jørgensen

Haderslev Kommune er en af de kommuner, som har satset strategisk på bygningskulturarven. I april 2011 afholder Bygningskultur 2015 og kommunen et seminar om bygningsarven i planstrategien. Læs mere om seminaret og tilmeld din kommune på www.bygningskultur2015.dk.

NYT INITIATIV SKAL SIKRE BYGNINGSKULTURARVEN

Kommunen er en central aktør i arbejdet med bevaring og udvikling af bygningskulturarven, men mange sagsbehandlere, planlæggere og politikere efterspørger værktøjer, viden og inspiration. Derfor har Realdania og Kulturarvsstyrelsen iværksat Bygningskultur 2015 – et koordineret initiativ, som skal sikre lettere adgang til viden og fornyet interesse for de fredede og bevaringsværdige bygninger blandt kommuner og ejere. En historisk gennemgang af alle landets fredede bygninger, som skal beskrive deres bærende værdier, er også i gang.

Danskerne støtter kommunernes arbejde med bygningskulturarven. Det fremgår af en ny undersøgelse fra Realdania og Kulturarvsstyrelsens initiativ Bygningskultur 2015. Undersøgelsen viser, at tre ud af fire kommuner oplever folkelig opbakning til arbejdet med at bevare og udvikle den lokale bygningsarv. Men den viser også, at kommunerne har brug for mere eller bedre viden, hvis opgaven skal løftes. Over halvdelen af kommunerne føler sig nemlig ikke klædt godt nok på

til at rådgive ejerne af de bevaringsværdige bygninger, og mange savner værktøjer og viden i det daglige arbejde med at administrere, bevare og udvikle bygningsarven. Omvendt svarer kun en fjerdedel af kommunerne, at bygningskulturarven er et politisk højt prioriteret indsatsområde. Med det nye initiativ, Bygningskultur 2015, ønsker Kulturarvsstyrelsen og Realdania at bakke op om kommunernes opgave med at bevare, anvende og udvikle de bevaringsværdige bygninger og helheder, så

kulturarven bliver et aktiv for kommunerne – og ikke føles som en barriere for udviklingen.

GENNEMGANG AF ALLE FREDEDE BYGNINGER

Bygningskultur 2015 har to hovedspor: Kulturarvsstyrelsen står for en systematisk gennemgang af landets fredede bygninger, mens Realdania med en bevilling på 27 mio. kr. sikrer, at der også sættes fokus på bevaringsværdige bygninger og helheder. Frem til 2015 vil Kulturarvsstyrelsen derfor gennemgå alle landets fredede bygninger kommune for kommune. Formålet er at beskrive de bærende fredningsværdier og tilbyde ejerne frivillige handlingsplaner for, hvordan de bedst kan udvikle deres ejendom. Besøget i kommunerne giver mulighed for at øge det lokale fokus på bygningskulturarven generelt og for at kommunens medarbejdere kan afprøve

Foto: Esben Darnemand Frost

I Guldborgsund Kommune deltager både kommune og museum i arbejdet med at beskrive de fredede bygningers bærende fredningsværdier.

Kulturarvsstyrelsens metoder i praksis – for eksempel i arbejdet med kommunens egne fredede bygninger. Disse øvelser kan med stor fordel føres videre til kommunens arbejde med at kortlægge de bevaringsværdige bygninger og beskrive deres bevaringsværdier.

VIDEN, VÆRKTØJER OG GRATIS RÅDGIVNING

Kommunen er en central aktør i indsatsen for de bevaringsværdige bygninger, og en vigtig del af Bygningskultur 2015 er at give nem adgang til ny viden, inspiration, metoder og værktøjer på dette felt. Mere end 150 planlæggere, sagsbehandlere og enkelte politikere fra 70 kommuner deltager allerede i Bygningskultur 2015's kommunenetværk, der tilbyder kurser i SAVE-metodens kortlægning af bevaringsværdige bygninger samt konferencer,

seminarer og studieture. En gratis rådgivningstjeneste er også blevet lanceret.

På www.bygningskultur2015.dk sidder syv erfarne eksperter klar til at svare på spørgsmål om kortlægning af bevaringsværdier, bygge- og restaureringsteknik, oplevelsesøkonomi og genanvendelse. Og for læseren med lyst og tid til fordybelse fungerer

hjemmesiden som et virtuelt videncenter med temaartikler, eksempler og vejledninger. Håbet er, at den nye viden og bevidsthed om bygningskulturarven vil komme til udtryk i kommunal planlægning og byggesagsbehandling, og at initiativet dermed bidrager til at styrke vilkårene for at bevare, anvende og udvikle bygningskulturarven i Danmark.

BYGNINGS KULTUR 2015

Om Bygningskultur 2015

Bag Bygningskultur 2015 står ud over Kulturarvsstyrelsen og Realdania også Kommunernes Landsforening, Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, Foreningen Bevaringsværdige Bygninger, Kunstakademiets Arkitektskole, Arkitektskolen Århus og KU-LIFE, Københavns Universitet.

Foto: Anne Prytz Schaldemose.

De massekonstruerede beboelser som Avedøre Stationsby i Hvidovre er en manifestation af velfærdssamfundets visioner om det gode liv.

LÆR FORSTADENS BEVARINGS- VÆRDIER AT KENDE

Forstaden rummer en række typiske bebyggede miljøer, som hver især har særegne arkitektoniske og kulturhistoriske karakteristika. Viden om disse karakteristika er vigtig for de kommuner, der arbejder for bæredygtige og attraktive forstæder og som samtidig ønsker at sikre bevaringsværdierne.

Forstaden er under forandring, og det haster med at gøre opmærksom på dens særlige arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter, hvis de skal indgå som et aktiv for udviklingen.

Omkring 1,3 millioner bygninger blev opført fra 1945 til 1989, og en stor del af dem er opført i det, vi kalder forstæderne. Mere end halvdelen af danskerne bor i disse

områder, der ofte beskyldes for at være kedelige, byggeteknisk dårlige og ikke-bæredygtige. Kun ganske få bygninger opfattes normalt som bevaringsværdige, men opmærksomheden på forstadens bevaringsværdier vokser.

FOKUS PÅ FORSTÆDERNES BYGNINGSKULTURARV

I 2008 markerede Kulturarvsstyrelsen velfærdssamfundets

bygningskulturarv med Bygningskulturens Dag, og Hvidovre Kommune har som kulturarvskommune sat fokus på forstadens velfærdsdrømme. Budskabet er, at velfærdssamfundets forstadsområder har en særegen bygningskultur, der er værd at værne om og indarbejde i den kommunale planlægning og udvikling. Men man skal kende sin bygningskulturarv for at kunne tage hånd om den. Med Realdanias rapport "Forstadens bygningskultur 1945-1989 – På sporet af velfærdsforstadens bevaringsværdier" – præsenteres et opslagsværk med ny viden om bevaringsværdier og -strategier i forstæderne.

Billederne af Rødovrecentret og Elementbyen i Lyngby-Taarbæk illustrerer to af de 11 karakteristiske områdetyper, som Realdanias rapport om forstadens bygningskultur rummer, nemlig Servicecenteret og Rækkehuskvarteret. De øvrige typer er Parkbebyggelse, Parcelhuskvarter, Storskala montageplan, Tæt-lav boligby, Uddannelse, Sundhed og omsorg, Idræt og rekreation, Industrikvarter, Veje og trafikfølgearealer.

Foto: Anne Prytz Schaldemose

ATLAS OVER VELFÆRDSFORSTADEN

Rapporten indeholder en oversigt over forstadens bygningskultur fra 1945 til 1989. Den giver et fint overblik over bygningsmassens aldersmæssige og anvendelsesmæssige sammensætning med nøgletal og GIS kort for de fem største danske byer samt Herning og trekantsområdet. Derudover beskrives 11 tidstypiske områdetyper og deres arkitektoniske og kulturhistoriske karakteristika. Dette er nyttig viden, der kan inspirere kommunens arbejde med at registrere og italesætte forstædernes bevaringsværdier. Typologiseringen er overordnet foretaget efter funktion – boliger, institutioner (offentlige fællesanlæg), industri og samfærdsel. Periodens bygninger rummer flest boliger – herunder 650.000 parcelhuse – men

industri og erhvervsbygninger og velfærdssamfundets institutioner, for eksempel kulturbygninger, skoler, sygehuse og daginstitutioner, udgør også en stor del af bygningsmassen.

BYGNINGSKULTURARV SOM AKTIV I VELFÆRDSFORSTADENS UDVIKLING

Mange bygninger er blevet ombygget indtil flere gange og vil også fortsat blive det. Blandt andet som følge af krav til energi-rigtighed, tæthed og øget funktionsblanding. Men forandringer behøver ikke altid at true kulturarvsværdierne. Flere steder opfattes forstadens bygningskultur som et aktiv i udviklingen. Det gælder for eksempel i Hvidovre Kommune, hvor man har gennemgået alle kommunens kvarterer og formuleret de bærende fort-

ællinger for hvert enkelt kvarter som grundlag for lokalplanarbejde og byggesagsbehandling. Også i Brøndby Kommune tænkes kulturarven med i udviklingen. Kommunen har udarbejdet en helhedsplan for Priorparken, som viser hvordan industriområdets strukturer, proportioner og facader kan tænkes som pejlemærker for stedets udvikling. Eksemplerne viser, at alt imens forstæderne er under forandring, er det værd at huske på, at dens særlige bygningskultur har frembragt arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, som vi bør værne om og bygge videre på.

Læs mere om forstaden på www.bygningskultur2015.dk hvor du også kan downloade rapporten.

**BYGNINGS
KULTUR** 2015

Stå tidligt op - og oplev morgenstemningen langs kanalerne i Amsterdam.

Resten af dagen er der fuldt program med besøg i:

- * **Ijburg** – Amsterdams nye, klimasikrede bydel
- * **Utrecht** – hvor du kan se Hollands største byudviklingsprojekt, Leidsche Rijn.
- * **Houten** – lille, bæredygtig og klimatilpasset kommune
- * **Ijsselmeer** – introduktion til Almere principperne om økologisk, social og økonomisk bæredygtighed.
- * **Amsterdam** – Waternet, demokratisk ledet forsyningsselskab med ansvar for drikkevand, spildevand og overfladevand.

Tilmelding og detaljeret program:
www.ktc.dk